

Секційне засідання:

Економіка та управління національним господарством

Бидик А.Г.

к. е.н., доцент, доцент кафедри
фундаментальних та спеціальних дисциплін
*Чортківський навчально-науковий інститут підприємництва і бізнесу
Тернопільського національного економічного університету
м. Чортків, Україна*

**РЕФОРМУВАННЯ СИСТЕМИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ БЕЗПЕКИ
ХАРЧОВОЇ ПРОДУКЦІЇ В УКРАЇНІ**

В умовах асоціації України з ЄС особливої уваги потребують заходи, спрямовані на зростання випуску та подальшого експорту готових продуктів харчування українського виробництва, що характеризуються високим ступенем якості та безпечності, зростає значущість подальших досліджень в площині усунення перешкод, що заважають українським товаровиробникам експортувати готові харчові продукти до країн-членів ЄС.

Частка продукції рослинницької галузі в структурі національного експорту майже в чотири рази перевищує показники світового експорту такими продуктами. В Україні вона досягає значення 11,9% [1]. Проте найбільшими попитом у країнах ЄС продовжують користуватися сировинні товари – зернові культури, соя, масло і насіння олійних культур, цукор та м'ясо. Питома вага готових продуктів харчування в загальному аграрному експорті становить лише 15,48% [2].

Зниження темпів розвитку вітчизняної харчової галузі підтверджують дані досліджень, проведених фахівцями компанії роздрібної торгівлі Nielsen, відповідно до яких обсяги продажів упакованих продуктів харчування в Україні в останні кілька років демонструють зниження. Якщо на початку 2016 року спостерігалось уповільнення падіння продажів продуктів харчування, вироблених вітчизняними підприємствами, то до кінця року воно посилилося і склало 6,4% в жовтні-листопаді 2016 року порівняно з аналогічним періодом 2015 року [3].

Отже, переважну частину вітчизняного аграрного експорту становить сировинна сільськогосподарська продукція. Це повинно стати ґрунтовною підставою необхідності розвитку вітчизняної переробної промисловості та підвищення показників експорту якісних та безпечних продуктів харчування промислового виробництва.

Сьогодні надзвичайно важливим напрямом розвитку національного АПК є підвищення експортного потенціалу вітчизняної харчової промисловості в загальній структурі аграрного експорту та зниження частки сільськогосподарських сировинних товарів. Саме в період проведення суттєвих змін під час відновлення національної економіки, українські товаровиробники не повинні обмежувати власні експортні можливості у якості надійних постачальників сировини як на європейській, так і на світовий ринок, вони повинні зміцнити свої позиції у якості постачальників продукції з високою доданою вартістю – готових до споживання продуктів харчування.

Чому і далі Україна в умовах дії майже двадцяти угод про вільну торгівлю продовжує залишатися хоч і надійним, проте сировинним придатком до найбільш розвинених у техніко-технологічному плані країн?

Перш за все необхідно відмітити наявність проблем для вітчизняних товаровиробників готових продуктів харчування у безперешкодному виході на ринок ЄС. В Угоді про асоціацію ЄС висунув умову обов'язкового звітування Україною про практичне застосування розроблень в сфері санітарно-фітосанітарних заходів (СФЗ), пов'язаних зі збереженням здоров'я споживачів, тварин або рослин, утримання і поводження з тваринами відповідно до положень законодавства ЄС, а також розподіл функціональних повноважень та сфери відповідальності між конкретними органами державної виконавчої влади та особами, що несуть відповідальність за здійснення державного регламентування та управління в галузі СФЗ, а також про методи та результати управління в даній сфері в Україні.

Вітчизняним аграріям та переробникам слід враховувати, що як національні, так і європейські споживачі потребують харчову продукцію

високого рівня якості, з гарантією безпеки, з оптимальним терміном зберігання, яка пройшла всі передбачені діючим в Україні та країнах-членах ЄС законодавством контрольні процедури та довела свою спроможність задовольнити смаки та цінові критерії вимогливого покупця.

В умовах напруженої конкуренції у вітчизняних товаровиробників немає іншого шляху, як подолання викликів та налагодження торгівлі високоякісною, безпечною харчовою продукцією не лише на внутрішньому ринку, а й на стабільному європейському ринку збуту, що налічує 500 млн споживачів, наслідком чого стане отримання ними сталого розвитку, експортної потужності та значного економічного ефекту. Як відомо, європейські стандарти, засновані на принципах системи контролю НАССР, відрізняються від інших доволі суворими вимогами щодо безпеки продуктів харчування. Не дивно, що створені нормативно-правовою базою ЄС нетарифні бар'єри суттєво стримують поступлення на ринок країн-членів Співтовариства харчової продукції, виготовленої в Україні без належної для неї відповідності повному переліку всіх діючих вимог контролю. З метою реформування системи державного контролю безпечності продуктів харчування та широкого впровадження європейських засад його проведення у вітчизняну практику після відповідного доопрацювання 18 травня 2017 р. Верховною радою України був ухвалений Закон № 0906 «Про державний контроль за дотриманням законодавства про харчові продукти, корми, побічні продукти тваринного походження, здоров'я та благополуччя тварин» [4; 5]. Введення в дію нового Закону має започаткувати наявність чіткого алгоритму проведення державного контролю за дотриманням вимог законодавства у сфері якості та безпечності харчової продукції, що виробляється в Україні.

Очікується, що прийняття цього Закону дозволить налагодити в Україні масштабну ефективну систему забезпечення безпеки продуктів харчування, яка б контролювала якісні властивості продукту від постачальника сировини до місця його реалізації у готовому вигляді, усунути дублювання функцій між кількома контрольно-перевіряючими органами та

концентрувати їх в рамках одного компетентного органу – Держпродспоживслужби України, знизити зарегульованість контрольних процедур та ризику виникнення корупційних діянь під час їх проведення, ліквідувати надмірний тиск перевіряючого органу на операторів ринку харчової продукції, одночасно підвищуючи ступінь їх відповідальності за всі технологічні процеси на виробництві, які охоплюють повноцінний харчовий ланцюг (за принципом «від лану до столу»). Передбачено, що під час нової практики проведення контролю в Україні на основі ризик-орієнтованого підходу, аналогічно до практики контрольної діяльності в ЄС будуть використовуватись чек-листи, що містять перелік питань, затверджених наказом Мінагрополітики, який знаходитиметься у відкритому доступі та на які товаровиробники харчової продукції повинні дати вичерпні відповіді як в процесі своєї діяльності, так і в момент проведення безпосередньої перевірки кваліфікованими інспекторами [6].

Сподіваємося, що реалізація нового Закону виступить активним інструментом впливу на практичну диверсифікацію українського аграрного експорту, підвищення частки готової харчової продукції в його загальній структурі.

Підсумовуючи вищенаведене слід сказати, що сьогодні перед українським аграрним бізнесом відкриваються нові можливості підвищення експорту саме готових продуктів харчування, зростання показників конкурентоспроможності продукції українського виробництва та посилення значення вітчизняних аграріїв та підприємств переробної галузі як на внутрішньому, так і на глобальному рівнях. Обравши для себе європейський вектор соціально-економічного розвитку вітчизняним товаровиробникам слід навчитися будувати свою діяльність відповідно до єдиних регулятивних норм та стандартів економічної політики та поведінки суб'єктів бізнесу, прийнятих в Співтоваристві, а державним органам влади необхідно пришвидшити організацію прозорого регулятивного середовища, в якому чітко визначено норми та правила ведення бізнесу і торгівлі в сфері АПК.

Література

1. Самаєва Ю. Торгівля з ЄС: за деякими позиціями експорт навіть не розпочинався/ Ю. Самаєва. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://gazeta.dt.ua/business/torgivlya-z-yes-za-deyakimi-poziciyami-eksport-navit-ne-rozpochinavsya-golovni-prichini-torgovelnih-uspiviv-nedostatnye-virobnictvo-i-nizka-yakist-produkciyi-trudnoschi-z-vihodom-na-yevropeyskiy-rinok-.html>
2. Офіційний веб-сайт Державної служби статистики України. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua>.
3. Конференція "Бакалія 2017": В Україні скорочуються продажі рослинної олії – Nielsen [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ukrainian-food.org/uk/post/konferencia-bakalia-2017-v-ukraini-skorocuuksa-prodazi-roslinnoi-olii-nielsen>
4. Рада прийняла закон про держконтроль безпечності та якості харчових продуктів. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://agravery.com/uk/posts/show/rada-prijnala-zakon-pro-derzkontrol-bezpecnosti-ta-akosti-harcovih-produktiv>
5. Проект закону України № 0906 от 31.01.2017 «Про державний контроль за дотриманням законодавства про харчові продукти, корми, побічні продукти тваринного походження, здоров'я та благополуччя тварин». – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: search.ligazakon.ua/l_doc2.nsf/link1/JH0P600V.html
6. Добідовська Я. Що дасть контроль за харчовими продуктами. Я. Добідовська. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://biz.nv.ua/ukr/experts/dobidovskaja/chi-spravitsja-parlament-z-pitannjam-bezpechnosti-harcovih-produktiv-609228.html>